

בס"ד, טעימות דף סא

מושג | במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי

הגמרא בסנהדרין כד, א אומרת "מאי בבל? אמר רבי יוחנן: בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד, 'במחשכים הושיבני כמתי עולם' אמר רבי ירמיה: זה תלמודה של בבל".

מבואר שדווקא מתוך מעלתה של תלמוד בבלי שהיא כוללת הכל, יש בה הבחינה של בלולה ומעורבות, שצריך לסדרה בעמל רב, במחשכים הושיבני.

על זה אמרו חז"ל במקום אחר "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" אלו בעלי תלמוד שהולכים בחושך, והקב"ה מאיר את עיניהם.

רבים מלומדי דף היומי מרגישים לפעמים כמה הגמרא "חשוכה" להם. אין סיבה להיבהל מזה, זוהי צורת הגמרא מלכתחילה, על מנת שלא נתייאש אלא נחזור על הדף שוב ושוב (במחזור זה או במחזורים הבאים) עד שהוא ילך ויתבהר לנו.

דרכי הלימוד | השפעת המקום על סגנון הלימוד

אנו מוצאים בסוגיא שלנו שבבבל אומרים דברים חשוכים מפני שבבל היא חשוכה, עד שנופל עליהם הביטוי "בבלאי טיפשאי".

לפי"ז הדרשה של "במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל", אינה נפרדת מפשט הפסוק, כי על ידי שהושיבני ממש בארץ מחשכים, בבל החשוכה, ממילא גם התלמוד שם הוא חשוך.

אנו רואים מכאן את השפעת המקום והאקלים על סגנון הלימוד. ובאמת אפשר לראות שסגנונות חכמי התורה מחולקים לפי ארצות מושבם, חכמי ספרד בבהירותם, חכמי אשכנז בפלפולם, חכמי תימן בדקדקנותם, חכמי פולין בחריפותם, חכמי בבל בלמדנותם, חכמי ליטא בסברתם, וכו' וכו'. במבט שטחי זוהי חלוקה לבתי מדרשות שונים ולא שייך לארצות, אבל כאן מבואר שזה מישך שייך למהותה ועניינה של כל ארץ וארץ.

הרבה מצאנו בש"ס שבשביל ללמוד בעיון צריך לילך למקום מואר ומאוורר, לצאת מן הסוכה אל השדה לסדר מחשבותיו, וכן היה "גינתא דבי רב" סמוך לבית מדרשו של רב, ו"ארעא דרבנן" לטייל בה התלמידים, ו"שוקא דרבנן" שהיו מסתובבים בה החכמים, ועוד ועוד, וכל זה בהתאם לדברי הגמרא כאן שאם המקום חשוך הרי גם הלימוד חשוך, אבל ככל שהמקום מואר ממילא גם הלימוד בו מואר.

אז תדליקו את האור בבית המדרש! אל תלמדו בחושך!

חיזוק | ההולכים בחושך – ראו אור גדול!

והנה אם תלמוד בבלי הוא חשוך ובלול, עד שחכמי ארץ ישראל כינו את חכמי בבל "בבלאי טיפשאי", מדוע עיקר ההלכה נקבעת על פי תלמוד בבלי?

אנו למדים מכאן שהקב"ה חפץ דוקא בעמל העצום של יושבי החושך להאיר את הסוגיות באור גדול.

האר"י ז"ל גילה שכאשר הסוגיא מוקשית והאדם טורח ועמל לפרק וליישב ולבאר, הרי בזה שובר המחיצות והמפריעים ביננו לאבינו שבשמיים, והוא עצמו היה לומד בעמל גדול ביזע ובטורח, כדי לשבר את המפריעים והמקלקלים.

כמו שתיאר רבינו חיים וידאל:

"גם בענין עסק ההלכה בעיון עם החברים ראיתי למורי זלה"ה מתגבר כאר"י בכח בעת שהיה עוסק כהלכה עד שהיה נלאה ומזיע זיעה גדולה וכו' גם בענין הפלפול ועיון ההלכה היה מורי זלה"ה אומר כי תכלית העיון הוא לשבר הקליפות שהם הקושיות כי הם גרמו לאותם הקושיות שהם בהלכה שלא יובנו תירוציהם כי אם בקושי וכדוחק גדול כנודע וכו'..."

הוא אומר: כאשר יש דף עמום או מסוכך, אין כאן תקלה מרגיזה, אלא הזדמנות פז לעמול ולבקש ולחזור שוב ושוב, ובכך לעורר עלינו ישועות עצומות ושפע אינסופי. משתלם!

תעלומה | מי החריב את משכן שילה?

בגמרא שלנו אנו למדים על כך שבשילה היה משכן שחלקו הגדול בנוי, אבל אח"כ עברו לנוב וגבעון, ואומר רש"י שאע"פ שהיו אלו שני מקומות מכל מקום נחשבים תקופה אחת מפני ששניהם לא היו משכן ממש אלא במה גדולה.

נמצא שיש הבדל בין המעבר מגלגל לשילה, שלא היה חורבן אלא מעבר, לבין המעבר משילה לנוב שהיה זה חורבן גדול, שכבר לא היה להם משכן אלא רק במה גדולה, והותרו מאז להקריב בבמות.

והנה, כמדומה שלא נמצא בכל ספרי הכתובים ודברי חז"ל (ולחבדיל בספרי ההיסטוריה) מי החריב את שילה. אנו יודעים שהפלשתים שבו את הארון, ועלי ישב אז במשכן שילה ונפל ומת, גם בני עלי מתו. אבל שילה לא נכבשה על ידי הפלשתים, אז מי החריב אותה??

כפי הנראה החורבן שלה נבע מהסתלקות השכינה, בלי אויב ומתנכר. לכן זאת הדוגמא בתנ"ך להחרבת היכל ה' על ידי הקב"ה בעצמו. ראו בקטע הבא.

המלצת קריאה | ירמיהו פרק ז

מאד כדאי לגשת אל ארון הספרים ולהוציא ספר ירמיהו (אוי ואבוי אם אין לכם בבית! רוצו לקנות תנ"ך מקראות גדולות!) פרק ז פסוקים א-טו, שם הקב"ה מזהיר את ישראל שהוא יחריב את המקדש כשם שהוא החריב את שילה.

מדוע הוא החריב את שילה באמת?

מפני שהם בטחו בו, במשכן. הם היו אומרים "היכל ה', היכל ה'". אבל האמת היא ש"היכל ה' המה!" המקדש לא יעזור לכם כלום אם אתם לא הופכים את עצמכם למקדש.

הנה ציטוט קצר מתוך הפרק שתקראו בעז"ה: **"אֵל תִּבְטְחוּ לָכֶם אֵל דְּבָרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הַיֵּכָל ה' הַיֵּכָל ה' הַמָּה: כִּי אִם הֵיטִיב תֵּיטִיבוּ אֶת דְּרָכֵיכֶם וְאֶת מַעַלְלֵיכֶם... הֲנִיחָ אִתְּם בְּטַחִים לָכֶם עַל דְּבָרֵי הַשֶּׁקֶר לְבַלְתִּי הוֹעִיל: הֲגִנֵב רָצַח וְנֶאֱפָ וְהִשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר... וּבְאִתְּם וְעַמְדַתְּם לִפְנֵי בְּבִית הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו וְאִמְרַתְּם נִצְלָנוּ... הִמְעַרְת פְּרָצִים הִיָּה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו... כִּי לָנוּ נָא אֵל מְקוֹמֵי אֲשֶׁר בְּשִׁילֹו אֲשֶׁר שִׁכַּנְתִּי שְׁמִי שָׁם בְּרֵאשׁוֹנָה וְרָאוּ אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ מִפְּנֵי רָעַת עַמִּי יִשְׂרָאֵל... וְעָשִׂיתִי לְבַיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו אֲשֶׁר אִתְּם בְּטַחִים בּוֹ וְלִמְקוֹם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וְלֵאבוֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשִׁילֹו..."**

המשכן איננו אלא דרך להגיע להשראת השכינה בתוכנו, להיות יותר טובים, יותר צדיקים, יותר מרוממים, יותר קרובים אל ה'. אבל אם הופכים את "בניית המקדש" ל"יעד לאומי" פסגת הכוח של עם ישראל, מין "מקום מסוגל וקדוש" שישפיע עלינו שפע אפילו אם איננו ראויים לו, אזי הקב"ה מסלק שכינתו ומחריב את הבית.

ונפלא הדבר שגם בתהלים דוד המלך מתאר את חורבן שילה כך: **"וַיִּטֵּשׂ מִשְׁכַּן שְׁלוֹו אֶהְלֵ שְׁכֹן בְּאֶדָם"**. היינו מטרת שילה היתה בשביל לשכן שמו באדם, אבל כאשר ראה הקב"ה שתכלית זו לא התקיימה, הוא נטש את משכנו.

מוסר | אע"פ שנסע אוהל מועד

בגמרא שלנו אנו למדים "ונסע אהל מועד – אע"פ שנסע אוהל מועד הוא". יש כאן רמז גדול, אף פעם לא עוזבים את בית המקדש או את בית המדרש, תמיד לוקחים אותו איתנו.

ידועה הגמרא בשבת שמלאכת סותר היתה שייכת בסילוק המשכן למרות שאין כאן "סותר על מנת לבנות במקומו", משום שהמשכן תמיד היה באותו המקום: על פי ה' יחנו. במקום השכינה. הקרקע מלמטה השתנתה, המיקום על המפה התחלף, אבל המקום הוא אותו המקום בדיוק.

פעם למדתי עם אחי שליט"א קטע שפת אמת קשה במסכת פסחים, לא הצלחנו לרדת לעומק כוונתו. הצעתי לאחי לסור לבית מדרשו של בעל השמועה ברחוב ירמיהו בירושלים, ובטח שם ידובבו שפתיו ויתלבנו דבריו. הגענו לשם ואכן האירו דבריו כספירים. למדתי אז שביט מדרשם של החידושי הרי"מ והשפת אמת, לא נותר חרב בפולין, הוא עבר לירושלים, בכל מקום שנסע – אוהל מועד הוא.

סגולה | איך לסלק מחשבות זרות

בגמרא שלנו אנו למדים על כך שהאש בערה על המזבח במשך אלף וארבע מאות שנה, מבניית המשכן עד חורבן הבית השני! בכך התקיים לשון הכתוב "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".

מהי המשמעות של האש הזו? הכוח הפנימי לשרוף את הבהמיות, חמימות התאוות, רתיחת הדמים, קרירות החלבים. לשרוף ולכלות כל פגם ולהעלות ריח ניחוח מעלה מעלה.

כתוב בסידור האריז"ל שהרמ"ק קיבל מאלוהו הנביא שאם מופיעות מחשבות זרות כמוח האדם יאמר: אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ותסתלקנה אותן מחשבות!

מעניין לציין שהשל"ה הקדוש הביא סגולה זו באופן דומה:

"מצאתי כתב יד של האלהי מורינו הרב משה קורדוורא ז"ל (תפלה לשמה שער ב' סימן ד'), שכתב וזה לשונו: לימדנו זקן אחד, לבטל המחשבה יאמר פסוק זה הרבה פעמים, 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' (ויקרא ו, ו). ובעיני פשוט, שזה הזקן היה אליהו הנביא, ולרוב ענותנותו של הרב, לא רצה לגלות. על כן יהא נזהר בזה במי שנפל בלבו מחשבת און או מחשבת הבל, שיאמר הפסוק הנזכר לעיל הרבה פעמים. ונראה בעיני, שיאמר גם כן הפסוק (תהלים קיט, קיג) 'סעפים שנאתי ותורתך אהבתי', ויאמר אותו בהתעוררות גדול, ויהיה גבור כארי."

מעניין לדעת | נס חנוכה שלא הכרתם

בית שני אין אש שמן השמיים מסייעתן. ומפרש רש"י שגם בבית שני היה אש מן השמיים אלא שלא היתה מסייעתן.

והנה כאשר היוונים חיללו את המזבח נסתלקה האש, והיאך חזרה? בספר יוסיפון אומר שהיה זה מניסי חנוכה שחזרה אש וירדה מן השמיים על המזבח.

"ויהודה בן מתתיה הכהן הגדול וכל עדת החסידים אשר היו עמו באו אל ירושלים ויהרסו את כל המזבחות אשר בנו העמים ויטהרו את הבית מגלולי הגוים ויבנו מזבח חדש ויתנו בשר זבח עליו ויערכו עצים, ואש קדושה לא מצאו ויצעקו אל ה' ויקראו אליו ותצא אש מן האבנים אשר על המזבח ויערכו עצים עליה ויקטירו את זבחים ויהי האש על מזבח עד הגולה השלישית ויעשו חנוכת המזבח בחדש כסלו בחמשה ועשרים בו, וישימו את לחם הפנים על שלחן ה' וידליקו את נרות המערכה על מנורת ה' ויהללו את ה' במקרא ההלל שמונה ימים".

עיון | מדוע לא נזכר נס פך השמן בארץ ישראל

הרבה התפלאו מדוע אין זכר לנס פך השמן בספרי חז"ל הארצישראלים כמו מסכת סופרים, נוסח "על הניסים", מדרשי חנוכה, ועוד. אבל כנראה הם לא ראו בזה דבר ייחודי כל כך, הרי במשך אלף ארבע מאות שנה דולקת אש שמיימית על המזבח, וממש באותם ימי חנוכת החשמונאים שוב ירדה אש שנתורה – לפי עדות יוסיפון, איש התקופה! – עד ימי החורבן השני. אז הם לא ראו נס גדול בכך שנרות המנורה לא כבו.

רק לאחר שהגיעו לכבל, הבינו למפרע את גודל הנס של פך השמן, והתקווה הגדולה הטמונה בו: תמיד תמיד יבער נר החנוכה בלב בני ישראל, גם הרבה אחרי שהאש התמיד שעל המזבח כבתה והסתלקה.